

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЄКТУВАННЯ ЖИТТЕВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ

«SYNERGETIC APPROACH TO DESIGNING LIVING SPACE OF THE INDIVIDUAL»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
III МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

27-28 квітня 2023 року

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України (Київ)
Університет Зигмунда Фрейда (Відень, Австрія)
Муниципальний університет Сан-Каetano-ду-Сул (Бразилія)
Університет м. Вік Центральної Каталонії (м. Вік, Барселона, Іспанія)
Академія Поморська в Слупську (Польща)
Центральний Проєкт (Канзас, США)

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЄКТУВАННЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
III Міжнародної науково-практичної конференції
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

27-28 квітня 2023 року

УДК 159.923.5(062)

Редакційна колегія:

М. В. Гриньова – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (голова редакційної колегії); **Т. С. Яценко** – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України; **М. М. Кононова** – доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор; **К. В. Седих** – доктор психологічних наук, професор; **В. Ф. Моргун** – кандидат психологічних наук, професор; **Л. Д. Заграй** – доктор психологічних наук, професор; **Salvatore Giacomuzzi** – Doctor of Psychology, Professor; **Kovalenko O. H.** – Doctor of Psychology, Professor; **Shari L. Wilson** – Doctoral Student in Educational Sustainability; **Т. М. Дзюба** – кандидат психологічних наук, доцент; **Н. О. Гончарова** – кандидат психологічних наук, доцент.

Рецензенти:

Вознюк Алла Вікторівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми).

Паркулаб Оксана Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ).

Синергетичний підхід до проектування життєвого простору особистості : зб. наук. матеріалів
С 38 III Міжнарод. наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2023 р., м. Полтава). Полтава, 2023. 359 с.

У збірнику наукових матеріалів представлено праці науковців, в яких висвітлюються найбільш актуальні науково-прикладні проблеми психологічної науки. Основний акцент зроблено на розкритті психологічних аспектів таких напрямів психологічного знання як: синергетичний підхід до психологічних процесів у системах різного рівня організації; теоретико-методологічні засади дослідження життєвого простору особистості у психології; соціокультурні умови та психологічні чинники формування внутрішнього світу особистості в ході життя; синергетичний підхід у проектуванні освітньо-професійної життєдіяльності особистості тощо.

Збірник адресовано викладачам психології закладів вищої освіти, аспірантам, студентам, працівникам у галузі практичної психології, науковцям, психологам, іншим фахівцям, які цікавляться сучасним станом розвитку психологічної науки.

УДК 159.923.5(062)

Публікації наведено в авторській редакції.

Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів публікацій.

За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання фактичних даних, цитат, власних імен, а також за розголошення фактів,

що не підлягають відкритому друку, тощо

відповідають автори публікацій та їх наукові керівники.

Електронна копія збірника наукових матеріалів безкоштовно розміщена в електронному каталозі бібліотеки ПНПУ імені В.Г. Короленка та Інституційному репозитарії ПНПУ імені В.Г. Короленка.

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
(протокол № 10 від 25 квітня 2023 року)*

© ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023

© Кафедра психології ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2023

СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Каценко А. Л., Свінцицька Н. Л., Тихонова О. О., Тарасенко Я. А., Устенко Р. Л., Пілюгін А. В., Корчан Н.О., Сербін С. І.

Полтавський державний медичний університет

Донецький національний медичний університет

akatsenko@gmail.com, nataliya_leonidovna@ukr.net, tykhonova.olesia@gmail.com, cvetkovajj@gmail.com, r.l.ustenko@gmail.com, andrey19782019@gmail.com, nataly.korchan@gmail.com, tachserg@i.ua

Сьогодні надзвичайно актуалізується проблема адаптації та самоадаптації особистості, формування її соціальної та професійної ідентичності, проте практичний аспект проблеми адаптації особистості студента залишається недостатньо розкритим, оскільки стрімко змінюються багато поглядів, також змінюється молоде студентське покоління і, відповідно, має змінюватися технологія роботи педагогів [1].

Адаптація умов існування – процес безперервний, так як ми постійно зіштовхуємось із новими реаліями. Яскравим свідченням цього є 2020 рік, в країні було запроваджено самоізоляцію, а ЗВО перевели на дистанційне навчання. Таким чином, виникла абсолютно нова ситуація не стільки для студентів, скільки для педагогів, які повинні були організувати навчальний процес у нових реаліях, для чого дуже важливо знати психоемоційну характеристику контингенту, що навчається [2].

Виходячи з вищезазначеного, мета нашої роботи – виявити особливості соціально-психологічної адаптації студентів медичного вишу у нових умовах для всіх учасників освітнього процесу.

В опитуванні за методикою діагностики соціально-психологічної адаптації за К.Роджерсом та Р.Даймондом взяло участь 24 здобувачі вищої освіти – студенти лікувального факультету ПДМУ протягом двох років [3].

Соціально-психологічна адаптація може реалізуватися через механізми самосприйняття, прийняття інших, емоційного комфорту, інтернальності, домінування та ескапізму [3]. Зміна цих механізмів сприяє найефективнішій адаптації студентів до умов навчання у медичному ЗВО. Так, в цілому практично всі студенти швидко адаптувалися до умов навчання у вузі, але при цьому на різному етапі дослідження відбувалася зміна ролі різних механізмів адаптації, зокрема, відбулося підвищення адаптивності за рахунок переходу із середньої зони у високу та зниження ступеня дезадаптивності [4].

Методика діагностики соціально-психологічної адаптації К.Роджерса та Р.Даймонда також оцінює інтегральні показники «адаптація», «самосприй-

няття», «лояльність» («прийняття/неприйняття інших»), «інтернальність», емоційна комфортність, «домінування» та «ескапізм».

Проведене дослідження показало, що інтегральний показник «самоприйняття» у студентів ПДМУ значно зріс до кінця першого року навчання, коли не було зимової екзаменаційної сесії, а отже, не було значних психоемоційних навантажень. Однак, перша сесія викликала значне падіння цієї самооцінки, але при цьому не збільшився показник «неприйняття себе» (студенти високо оцінюють свої особисті характеристики та повністю ними задоволені) [5].

Варто відзначити, що студенти ПДМУ за результатами анкетування показали гарне ставлення до оточуючих, високу потребу у спілкуванні, взаємодії та спільній діяльності. При цьому слід зазначити, що з незначної частини студентів іспити дещо негативно вплинули на цей показник (привели до зниження), але залишалися у межах зони комфорту, тобто, не викликали неприйняття інших. Умови дистанційного навчання сприяли підвищенню цього показника [6].

Протягом спостереження виявлено, що переважна більшість студентів почувала себе цілком комфортно вже в першому семестрі, що може говорити про сприятливу обстановку у вузі, коли студент відчуває впевненість, спокій, зручність, не боїться вільно висловлювати свої почуття та думки, оптимістичний та всім задоволений та відчуває свою приналежність до студентської когорти. Особливо зріс цей показник за умов дистанційного навчання. Ймовірно, це пов'язано з тим, що студентам не треба було ходити на лекції та заняття та з'явилася можливість працювати у зручному режимі. Високий рівень внутрішнього контролю при помірному зовнішньому контролі, тобто, здатність брати на себе відповідальність за те, що відбувається, за результати діяльності, який був виявлений у наших студентів, позитивно впливають на адаптацію та процес навчання, тому що учні впевнені у собі, можуть самостійно приймати рішення, не чекаючи додаткового контролю. Отже, вважатимемо, що вони золота середина між зовнішнім і внутрішнім контролем. Оцінка інтегрального показника «домінування» показує, що у більшості студентів медичного вишу рівень мотивованості, прагнення до лідерства у вирішенні завдань протягом навчання зростає, але є частина студентів, яким потрібне керівництво, вони не можуть самостійно виконувати поставлені кимось завдання, а для цього і потрібні викладачі, куратори, «наставники» у студентських групах, які контролюють успішність студентів та вчасно проводять бесіди з студентами з приводу їхньої успішності – тьюторство. При цьому слід зазначити, що умови дистанційного навчання показали негативну тенденцію щодо цих якостей (незначне зниження домінування та зростання свідомості). Один і той же студент відрізняється коли він знаходиться в університеті (аудиторні заняття) і коли він знаходиться вдома на онлайн занятті у вільній обстановці. Показник «ескапізм» (уникнення про-

блем, уникнення проблемних ситуацій) у студентів ПДМУ перебував у зоні комфорту, але відзначалася тенденція до зниження цього показника, тобто, якщо спочатку студенти часто сподівалися на те, що проблема сама якось вирішиться, то в міру навчання у медичному університеті вони почали вчасно вживати заходів щодо ліквідації академічних боргів. Порівнюючи рівень соціально-психологічної адаптації за результатами анкетування на початку навчання (1-й семестр першого курсу) та наприкінці другого курсу (на дистанційному навчанні), виявлено збільшення за показниками «адаптивність», «самоприйняття», «емоційна комфортність» [7,8].

Висновки. Таким чином, проведене дослідження показало, що студенти ПДМУ практично повністю адаптувалися до кінця першого курсу, проте перша сесія викликала незначну дезадаптацію, при цьому рівень адаптованості не вийшов за межі комфортних значень. На другому курсі відбулося піднесення адаптації за рахунок особистісних якостей студентів, таких як висока самооцінка та прийняття інших, прагнення домінування та висока мотивованість до навчального процесу. Умови дистанційного навчання мали двоякий вплив на учнів. З одного боку, студенти легко адаптувалися до цих умов, у них підвищилася оцінка по відношенню до себе та оточуючих, їм було емоційно комфортно. З іншого боку, незважаючи на високі оцінки, результати такого навчання у наступному семестрі показали, що студенти не засвоїли пройдений матеріал, погано орієнтуються в отриманій інформації та не можуть її аналізувати [9].

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасименко Л. О. Психосоціальна дезадаптація (сучасні концептуальні моделі). Укр. вісн. психоневрології. 2018. № 1. С. 62-65.
2. Корчан Н. О., Свінцицька Н. Л., Гринь В. Г. Катастрофічний вплив шкідливих чинників на організм. Природне навколишнє середовище та здоров'я людини : (навч. посіб.). за заг. редакцією проф. С. В. Пилипенко. Полтава, 2021. С. 148-177.
3. Свінцицька Н. Л., Бобух В. В., Біланов О. С., Білаш В. П. Ключова роль та значення профілактичної медицини у сучасних реаліях сьогодення. Вісник проблем біології і медицини. 2021. Вип. 2(160). С. 273-276.
4. Рингач Н. О. Міграція та громадське здоров'я : міжнародне бачення і Українські реалії у контексті національної безпеки. Науковий часопис Академії національної безпеки. 2018. Випуск 3-4(19-20). С. 111-126.
5. Каценко А. Л., Устенко Р. Л., Свінцицька Н. Л. Роль філософської думки у становленні медицини. Modern directions of scientific research development : proceedings of IV International Scientific and Practical Conference, Chicago, USA, September 28-30, 2021. Chicago : BoScience Publisher, 2021. P. 43-50.
6. Смаль В., Позняк О. Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах (за матеріалами Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей). Проект ПРОМІС, 2016. С. 93.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН <i>Вознюк А. В.</i>	46
РОЛЬ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ <i>Волкова О. А.</i>	50
ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПЕЦИФІКИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ <i>Головко І. М.</i>	53
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМАЛІЗОВАНИХ ТА МАЛОФОРМАЛІЗОВАНИХ МЕТОДИК В РОБОТІ ЮВЕНАЛЬНОГО ПСИХОЛОГА <i>Гончарова Н. О., Харченко А. С.</i>	56
ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ ІЗ РІЗНИМ СОЦІОМЕТРИЧНИМ СТАТУСОМ <i>Гордієнко А. С.</i>	60
РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ <i>Готич В. О.</i>	64
THE PROBLEM OF PERSONAL PROFESSIONAL SELF-ACTUALIZATION DURING THE DEPRESSIVE DISORDE <i>Гутиря М. О.</i>	66
АРТ-ТЕРАПІЯ В РОБОТІ З ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ ПІДЛІТКІВ <i>Дзюба Т. М.</i>	69
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО ЗРОСТАННЯ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ <i>Єрина В. В., Индебера Л. О.</i>	72
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ <i>Жаря О. В.</i>	74
ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ <i>Калюжна Ю. І., Кравченко О. Д.</i>	78
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТИПІВ АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ З РІВНЕМ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ <i>Карась О. М.</i>	81
СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ <i>Каценко А. Л., Свінцицька Н. Л., Тихонова О. О., Тарасенко Я. А., Устенко Р. Л., Пілюгін А. В., Корчан Н. О., Сербін С. І.</i>	84
СУБ'ЄКТИВНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ <i>Кашуба А. А.</i>	87